DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

14. oktober 2010 *

I sag C-61/09,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Oberverwaltungsgericht Rheinland-Pfalz (Tyskland), ved afgørelse af 28. januar 2009, indgået til Domstolen den 11. februar 2009, i sagen

Landkreis Bad Dürkheim

mod

Aufsichts- und Dienstleistungsdirektion, har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. Tizzano, og dommerne J.-J. Kasel, A. Borg Barthet (refererende dommer), E. Levits og M. Safjan,

* Processprog: tysk.

generaladvokat: J. Mazák
justitssekretær: fuldmægtig K. Malacek,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 4. februar 2010,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Landkreis Bad Dürkheim ved A. Martin, som befuldmægtiget

— Aufsichts- und Dienstleistungsdirektion ved M. Arnoldi, som befuldmægtiget

— Astrid Niedermair-Schiemann ved Rechtsanwälte M. Winkelmüller og M. Rietdorf

— den tyske regering ved M. Lumma og J. Möller, som befuldmægtigede

— den polske regering ved B. Majczyna og M. Drwiecki, som befuldmægtigede

— Europa-Kommissionen ved F. Clotuche-Duvieusart og G. von Rintelen, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 11. maj 2010,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 44 i Rådets forordning (EF) nr. 1782/2003 af 29. september 2003 om fastlæggelse af fælles regler for den fælles landbrugspolitiks ordninger for direkte støtte og om fastlæggelse af visse støtteordninger for landbrugere og om ændring af forordning (EØF) nr. 2019/93, (EF) nr. 1452/2001, (EF) nr. 1453/2001, (EF) nr. 1454/2001, (EF) nr. 1868/94, (EF) nr. 1251/1999, (EF) nr. 1254/1999, (EF) nr. 1673/2000, (EØF) nr. 2358/71 og (EF) nr. 2529/2001 (EUT L 270, s. 1, og berigtigelse i EUT 2004 L 94, s. 70), som ændret ved Rådets forordning (EF) nr. 2013/2006 af 19. december 2006 (EUT L 384, s. 13, herefter »forordning nr. 1782/2003«).

2 Anmodningen er blevet indgivet under en sag mellem Landkreis Bad Dürkheim (landdistriktsmyndigheden) og Aufsichts- und Dienstleistungsdirektion (administrativ instans med tilsyns- og kontrolfunktion, herefter »ADD«) om, hvilke arealer (herefter »de omtvistede arealer«) der skal tages hensyn til ved fastsættelse

af Astrid Niedermair-Schiemanns betalingsrettigheder inden for rammerne af enkeltbetalingsordningen.

Retsforskrifter

EU-retlige forskrifter

Forordning nr. 1782/2003

3 Forordning nr. 1782/2003 fastsætter bl.a. en ordning med indkomststøtte til landbrugere. Denne ordning er i forordningens artikel 1, andet led, benævnt »enkeltbetalingsordningen«.

4 Tredje betragtning til forordningen har følgende ordlyd:

»For at undgå, at landbrugsarealer ikke længere bliver dyrket, og sikre, at de bevares i god landbrugs- og miljømæssig stand, bør der fastlægges normer, uanset om der er et grundlag herfor i medlemsstaternes bestemmelser. Der bør derfor fastlægges en fællesskabsramme, inden for hvilken medlemsstaterne kan indføre normer under hensyntagen til de pågældende områders særlige karakteristika, herunder jordbunds- og

klimaforhold og eksisterende landbrugssystemer (arealanvendelse, vekseldrift, landbrugspraksis) og landbrugsstrukturer.«

5 Det anføres i betragtning 21 til den pågældende forordning:

»Den fælles landbrugspolitiks støtteordninger omfatter direkte indkomststøtte særlig med henblik på at sikre landbrugerne en rimelig levestandard. Dette mål hænger nøje sammen med bevarelsen af landdistrikterne. [...]«

6 Det anføres bl.a. i betragtning 24 til samme forordning:

»[...] Enkeltbetalingen til en bedrift bør derfor gøres betinget af krydsoverensstemmelse med kriterierne for miljø, fødevaresikkerhed, dyresundhed og dyrevelfærd og bevarelse af bedriften i god landbrugs- og miljømæssig stand.«

7 Artikel 2, litra b) og c), i forordning nr. 1782/2003 har følgende ordlyd:

»I denne forordning forstås ved:

b) »bedrift«: alle de produktionsenheder, som landbrugeren driver, og som befinder sig på en og samme medlemsstats område

c) »landbrugsaktivitet«: produktion, avl eller dyrkning af landbrugsprodukter, herunder høst, malkning, opdræt af husdyr og hold af husdyr til landbrugsformål, eller bevarelse af jorden i god landbrugs- og miljømæssig stand som fastlagt i henhold til artikel 5.«

8 Forordningens artikel 3 med overskriften »Hovedkrav« bestemmer:

»1. Den landbruger, der modtager direkte betalinger, skal overholde de lovgivningsbestemte forvaltningskrav, der er omhandlet i bilag III, efter den tidsplan, der er fastsat i dette bilag, og betingelserne for god landbrugs- og miljømæssig stand som fastlagt i henhold til artikel 5.

2. Den kompetente nationale myndighed sørger for, at landbrugeren får en liste over de lovgivningsbestemte forvaltningskrav og de betingelser for god landbrugs- og miljømæssig stand, der skal overholdes.«

9 Samme forordnings artikel 5, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne sikrer, at alle landbrugsarealer, især arealer, der ikke længere anvendes til produktionsformål, bevares i god landbrugs- og miljømæssig stand. Medlemsstaterne fastlægger på nationalt eller regionalt plan minimumskrav for god landbrugs- og miljømæssig stand på grundlag af de rammer, der er opstillet i bilag IV, idet der tages hensyn til de pågældende områders særlige karakteristika, herunder jordbunds- og klimaforhold, eksisterende landbrugssystemer, arealanvendelse, vekselbrug, landbrugspraksis og landbrugsstrukturer. Dette berører ikke de standarder for god landbrugspraksis, der anvendes i forbindelse med Rådets forordning (EF)

nr. 1257/1999, og foranstaltninger vedrørende miljøvenligt landbrug, der anvendes over referenceniveauet for god landbrugspraksis.«

10 Artikel 36, stk. 1, i forordning nr. 1782/2003 har følgende ordlyd:

»Støtten under enkeltbetalingsordningen udbetales for betalingsrettigheder som defineret i kapitel 3 med et tilsvarende antal støtteberettigede hektar som defineret i artikel 44, stk. 2.«

11 Artikel 43 i forordning nr. 1782/2003 med overskriften »Fastlæggelse af betalingsrettigheder« bestemmer i stk. 1, første og andet afsnit, følgende:

»Uden at det berører artikel 48 modtager en landbruger en betalingsrettighed pr. hektar, der beregnes ved at dividere referencebeløbet med et treårigt gennemsnit af det samlede antal hektar, der i referenceperioden har givet ret til de i bilag VI anførte direkte betalinger.

Det samlede antal betalingsrettigheder skal svare til ovennævnte gennemsnitlige antal hektar.«

12 Den pågældende forordnings artikel 44 med overskriften »Anvendelse af betalingsrettigheder« bestemmer i stk. 1-3:

»1. Enhver betalingsrettighed ledsaget af en støtteberettiget hektar giver ret til betaling af det ved betalingsrettigheden fastsatte beløb.

2. Ved »støtteberettiget hektar« forstås ethvert landbrugsareal på bedriften, der er udlagt som agerjord og permanente græsarealer, undtagen arealer med permanente afgrøder eller skov, eller som anvendes til ikke-landbrugsaktiviteter.

Ved »støtteberettiget hektar« forstås også arealer, der er tilplantet med humle eller er omfattet af en midlertidig udtagningsforpligtelse eller er tilplantet med bananer, eller arealer tilplantet med oliventræer.

3. Landbrugeren afgiver en erklæring vedrørende de parceller, der svarer til den støtteberettigede hektar, som ledsager en betalingsrettighed. Medmindre der er tale om force majeure eller usædvanlige omstændigheder, skal disse parceller være til landbrugerens rådighed i en periode på mindst ti måneder, som løber fra en dato, der fastsættes af medlemsstaterne, dog tidligst fra den 1. september i det kalenderår, der går forud for det år, hvor der er indgivet ansøgning om deltagelse i enkeltbetalingsordningen.«

13 Forordning nr. 1782/2003 bestemmer i kapitel 5, afdeling 1, med overskriften »Regional gennemførelse«, at medlemsstaterne har mulighed for at gennemføre enkeltbetalingsordningen på regionalt plan.

14 Den pågældende forordnings artikel 59, stk. 4, som finder anvendelse i forbindelse med gennemførelsen af enkeltbetalingsordningen på regionalt plan, bestemmer, at antallet af betalingsrettigheder pr. landbruger skal svare til det antal hektar, han anmelder inden for enkeltbetalingsordningens første anvendelsesår i overensstemmelse med artikel 44, stk. 2.

Forordning (EF) nr. 795/2004

15 Kommissionens forordning (EF) nr. 795/2004 af 21. april 2004 om gennemførelsesbestemmelser til enkeltbetalingsordningen i forordning nr. 1782/2003 (EUT L 141, s. 1), som ændret ved Kommissionens forordning (EF) nr. 394/2005 af 8. marts 2005 (EUT L 63, s. 17, herefter »forordning nr. 795/2004«), bestemmer i artikel 2, litra a)-h):

»I afsnit III i forordning (EF) nr. 1782/2003 og nærværende forordning forstås ved:

a) »landbrugsareal«, det samlede areal med agerjord, permanente græsarealer og permanente afgrøder

b) »agerjord« agerjord« som defineret i artikel 2, punkt 1, i Kommissionens forordning (EF) nr. 795/2004

c) »permanente afgrøder«, kulturer uden for omdriften, bortset fra permanente græsarealer, som dyrkes på arealerne i fem år eller længere og giver udbytte i flere

år, herunder planteskoler som defineret i bilag I, punkt (G/05), i Kommissionens beslutning 2000/115/EF [...], dog ikke flerårige kulturer og planteskoler med flerårige kulturer

[...]

e) »permanente græsarealer«, arealer i betydningen i artikel 2, punkt 2, i Kommissionens forordning (EF) nr. 795/2004

[...]

h) »forpagtning, forpagtning eller tilsvarende midlertidige overdragelser.«

Forordning (EF) nr. 796/2004

16 Kommissionens forordning (EF) nr. 796/2004 af 21. april 2004 om gennemførelsesbestemmelser vedrørende krydsoverensstemmelse, graduering og det integrerede forvaltnings- og kontrolsystem som omhandlet i forordning nr. 1782/2003 (EUT L 141,

s. 18), som ændret ved Kommissionens forordning (EF) nr. 239/2005 af 11. februar 2005 (EUT L 42, s. 3, herefter »forordning nr. 796/2004«), bestemmer i artikel 2, nr. 1) og 2):

»I denne forordning forstås ved:

1) »agerjord«: arealer, der dyrkes med henblik på produktion af afgrøder, og arealer, der er udtaget, eller som holdes i god landbrugs- og miljømæssig stand, jf. artikel 5 i forordning (EF) nr. 1782/2003, uanset om arealerne er væksthusarealer eller under fast eller mobilt overdække eller ej

2) »permanente græsarealer«: arealer, der anvendes til dyrkning af græs eller andet grøntfoder, hvad enten der er tale om naturlige (selvsåede) eller dyrkede (tilsåede) arealer, og som har været holdt uden for bedriftens omdrift i mindst fem år, eksklusive arealer, der er omfattet af udtagningsordninger i henhold til artikel 6 i Rådets forordning (EF) nr. 1251/1999 […], arealer, der er omfattet af udtagningsordninger i henhold til artikel 54, stk. 2, og artikel 107 i forordning (EF) nr. 1782/2003, arealer, der er udtaget i henhold til Rådets forordning (EØF) nr. 2078/92 […], og arealer, der er udtaget i henhold til artikel 22, 23 og 24 i Rådets forordning (EF) nr. 1257/1999 […]«

Nationale bestemmelser

17 I henhold til § 2, stk. 1, i Betriebsprämiendurchführungsgesetz (lov om gennemførelse af enkeltbetalingsordningen, BGB1. 2006 I, s. 1298) tildeles enkeltbetaling på

regionalt plan fra den 1. januar 2005 i henhold til de bestemmelser, der er fastsat i henholdsvis den pågældende lov og i gennemførelsesbekendtgørelsen til enkeltbetalingsordningen.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

18 Tvisten i hovedsagen vedrører spørgsmålet om, hvorvidt der skal tages hensyn til de omtvistede arealer ved fastsættelsen af A. Niedermair-Schiemanns betalingsrettigheder inden for rammerne af enkeltbetalingsordningen.

19 A. Niedermair-Schiemann er indehaver af en landbrugsbedrift med fårehold. Hun driver de omtvistede arealer på grundlag af to kontrakter.

20 I henhold til den første kontrakt, som er indgået den 12. november 1998 med delstaten Rheinland-Pfalz, kan A. Niedermair-Schiemann anvende visse arealer til høslæt og græsning. Hun er i denne forbindelse underlagt visse begrænsninger. Særligt må arealerne ikke slås i perioden fra den 1. november til den 15. juni hvert år, og der må ikke slås med græsklippere med udsugning eller med rotorklippere. I stedet for anden slåning er der mulighed for græsning for får og geder i form af veksel- eller hyrdegræsning, idet græsningsperioden skal aftales med den myndighed i den pågældende delstat, der er ansvarlig for landskabspleje. Anvendelsen af arealerne sker vederlagsfrit, men mod at overtage kontingentbetalingen til erhvervsorganisationen. Den pågældende delstat har forpagtet de pågældende arealer fra disses ejere.

21 Ifølge den anden kontrakt, som er indgået den 1. maj 2000 med Landkreis Bad Dürkheim, er A. Niedermair-Schiemann — som »opdragstager« — forpligtet til at pleje og dyrke bestemte arealer med henblik på naturbeskyttelse. For dette modtager hun en fast årlig godtgørelse. Hun skal ligeledes overholde konkrete kontraktlige betingelser og anvisninger fra naturbeskyttelsesmyndighedens side, f.eks. med hensyn til græsningens intensitet. Den pågældende myndighed giver hende endvidere en materiel støtte i form af plejeforanstaltninger, såsom forberedende slåning af delarealer og løbende rydning af krat og skov ved tredjemands foranstaltning. En del af de pågældende arealer tilhører delstaten Rheinland-Pfalz. For de øvrige arealer er græsningen med henblik på naturbeskyttelse blevet godkendt af ejerne, og i visse tilfælde er der blevet vedtaget generelle beslutninger for at tvinge sidstnævnte til at acceptere de plejeforanstaltninger, som A. Niedermair-Schiemann gennemfører.

22 Inden for rammerne af enkeltbetalingsordningen har A. Niedermair-Schiemann angivet de omtvistede arealer som permanente græsarealer tilhørende bedriften. Ved afgørelse af 20. februar 2006 blev hun tildelt betalingsrettigheder for agerjord og græsarealer, herunder for de omtvistede arealer.

23 Denne afgørelse blev efter ministeriel instruks ændret ved afgørelse af 14. maj 2007 (herefter »ændringsafgørelsen«) med den begrundelse, at de omtvistede arealer ikke var støtteberettigede.

24 A. Niedermair-Schiemann klagede over denne ændringsafgørelse.

25 Da Landkreis Bad Dürkheims retsudvalg fandt, at den oprindelige afgørelse af 20. februar 2006 var blevet vedtaget i overensstemmelse med gældende bestemmelser, gav den A. Niedermair-Schiemann medhold i klagen og ophævede ved afgørelse af 22. oktober 2007 ændringsafgørelsen.

26 Efter et søgsmål anlagt af ADD har Verwaltungsgericht Neustadt an der Weinstraße ved dom af 2. juli 2008 ophævet afgørelsen af 22. oktober 2007 og dermed stadfæstet ændringsafgørelsen.

27 Den pågældende Verwaltungsgericht har for det første anført, at når driften både er kendetegnet ved en naturbeskyttelsesorienteret pleje og en ekstensiv landbrugsaktivitet, skal man henholde sig til den ret, der ligger til grund for anvendelsen. Retten har videre anført, at enkeltbetalingsordningen ikke har til formål at give indkomststøtte til udførelse af naturbeskyttelsesopgaver, som landbrugeren har fået i opdrag fra statens myndigheder. Retten har videre fastslået, at der kun foreligger en landbrugsanvendelse, når landbrugeren har fået overdraget retten til landbrugsanvendelse i henhold til en forpagtningskontrakt eller lignende overdragelse. Retten har videre anført, at i hovedsagen er overladelsen til A. Niedermair-Schiemann af arealerne ikke sket til landbrugsmæssige formål, men derimod med et naturbeskyttelsesretligt formål. Endelig har retten anført, at for at være støtteberettigede skal de pågældende arealer høre til den støttede bedrift, og landbrugeren skal være berettiget til landbrugsanvendelse, hvilket ikke er tilfældet her.

28 Landkreis Bad Dürkheim og A. Niedermair-Schiemann har appelleret denne dom til den forelæggende ret.

29 Denne ret er af den opfattelse, at afgørelsen af tvisten i hovedsagen afhænger af spørgsmålet om, hvorvidt de omtvistede arealer henhører under begrebet »støtteberettiget hektar« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 1782/2003, eller ej.

30 Under disse omstændigheder har Oberverwaltungsgericht Rheinland-Pfalz besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Er der også tale om et landbrugsareal som omhandlet i artikel 44, stk. 2, i forordning (EF) nr. 1782/2003, når arealet ganske vist også benyttes til landbrugsmæssige formål (græsning med fårehold for øje), men det overvejende formål består i landskabspleje og naturbeskyttelse?

2) Såfremt første spørgsmål besvares bekræftende:

Bliver et areal anvendt til ikke-landbrugsaktiviteter som omhandlet i artikel 44, stk. 2, i forordning (EF) nr. 1782/2003, når aktiviteten overvejende tjener naturbeskyttelsesformål, eller i hvert fald, når landbrugeren i forbindelse med opfyldelsen af naturbeskyttelsesformålene skal følge naturbeskyttelsesmyndighedens anvisninger?

3) Såfremt der foreligger et landbrugsareal (første spørgsmål), der også benyttes til en landbrugsaktivitet (andet spørgsmål):

Er det en forudsætning for at anse et landbrugsareal for at være en del af bedriften (landbrugsareal på bedriften som omhandlet i artikel 44, stk. 2, i forordning (EF) nr. 1782/2003),

a) at landbrugsarealet på grundlag af en forpagtningskontrakt eller en tilsvarende midlertidig overdragelse er til rådighed for bedriften mod vederlag?

b) I benægtende fald: Er det uden betydning for at anse arealerne for at være en del af bedriften, at de overlades bedriften, vederlagsfrit eller blot mod overtagelse af kontingentbetalingen til erhvervsorganisationen, med henblik på anvendelse på bestemt måde og inden for et begrænset tidsrum i overensstemmelse med naturbeskyttelsesformålene?

c) I bekræftende fald: Er det uden betydning for at anse arealerne for at være en del af bedriften, at bedriften er forpligtet til at tilvejebringe bestemte ydelser på arealerne og modtager en godtgørelse herfor?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første og det andet spørgsmål

31 Med de to første spørgsmål, som gennemgås samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 1782/2003 skal fortolkes således, at den er til hinder for, at et areal, når arealet ganske vist også benyttes til landbrugsmæssige formål, men det overvejende formål består i landskabspleje og naturbeskyttelse, kan være støtteberettiget, særligt når landbrugeren i forbindelse med opfyldelsen af naturbeskyttelsesformålene skal følge naturbeskyttelsesmyndighedens anvisninger.

32 I henhold til artikel 44, stk. 2, første afsnit, i forordning nr. 1782/2003 forstås ved »støtteberettiget hektar« ethvert landbrugsareal på bedriften, der er udlagt som agerjord og permanente græsarealer, undtagen arealer med permanente afgrøder eller skov, eller som anvendes til ikke-landbrugsaktiviteter.

33 I denne forbindelse ønsker den forelæggende ret for det første oplyst, om et areal kan kvalificeres som landbrugsareal, når arealet ganske vist også benyttes til landbrugsmæssige formål, men det overvejende formål består i landskabspleje og naturbeskyttelse.

34 Begrebet landbrugsareal defineres i artikel 2, litra a), i forordning nr. 795/2004 som værende det samlede areal med agerjord, permanente græsarealer og permanente afgrøder.

35 I henhold til samme forordnings artikel 2, litra b), sammenholdt med artikel 2, nr. 1), i forordning nr. 796/2004, er agerjord arealer, der dyrkes med henblik på produktion af afgrøder, og arealer, der er udtaget, eller som holdes i god landbrugs- og miljømæssig stand, jf. artikel 5 i forordning nr. 1782/2003.

36 I overensstemmelse med artikel 2, litra e), i forordning nr. 795/2004, sammenholdt med artikel 2, nr. 2), i forordning nr. 796/2004, er permanente græsarealer arealer, der anvendes til dyrkning af græs eller andet grøntfoder, som har været holdt uden for bedriftens omdrift i mindst fem år.

37 Der følger af bestemmelserne nævnt i denne doms præmis 32-36, at kvalificeringen af arealer som »agerjord« eller »permanente græsarealer« og følgelig som »landbrugsareal« afhænger af den faktiske anvendelse af de omhandlede arealer. Et areal skal således kvalificeres som langbrugsareal, hvis det anvendes som agerjord eller som permanent græsareal i den forstand, hvori udtrykkene er anvendt i artikel 2, nr. 1) og 2), i forordning nr. 796/2004.

38 Det følger heraf, at den omstændighed, at arealer, der faktisk anvendes som agerjord eller som permanente græsarealer, overvejende tjener til naturbeskyttelse og landskabspleje, ikke er til hinder for, at sådanne arealer kvalificeres som langbrugsarealer i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 2, nr. 1) og 2), i forordning nr. 796/2004.

39 For fuldstændighedens skyld bemærkes, at som det fremgår af betragtning 3, 21 og 24 til forordning nr. 1782/2003, er miljøbeskyttelse et af formålene med enkeltbetalingsordningen. Domstolen har ligeledes fastslået, at miljøbeskyttelse, som udgør et af Den Europæiske Unions grundlæggende mål, skal betragtes som et formål, der indgår i den fælles landbrugspolitik (dom af 16.7.2009, sag C-428/07, Horvath, Sml. I, s. 6355, præmis 29). Artikel 2, nr. 1), i forordning nr. 796/2004 bestemmer i øvrigt udtrykkeligt, at arealer, som holdes i god landbrugs- og miljømæssig stand, jf. artikel 5 i forordning nr. 1782/2003, er agerjord og følgelig landbrugsarealer i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 2, litra a), i forordning nr. 795/2004.

40 I denne forbindelse ville det være selvmodsigende, hvis et landbrugsareal ophørte med at være støtteberettiget, når det blev anvendt med henblik på landskabspleje og naturbeskyttelse.

41 Det følger af ovenstående bemærkninger, at den fremherskende karakter ved et areals landskabspleje- eller naturbeskyttelsesformål ikke fratager arealet dets karakter af landbrugsareal i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 1782/2003, når arealet som i den foreliggende sag faktisk anvendes som agerjord eller som græsareal.

42 Den forelæggende ret ønsker for det andet oplyst, om et landbrugsareal, hvorpå der udøves en aktivitet, som overvejende tjener til landskabspleje eller naturbeskyttelse, kan være støtteberettiget.

43 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at i henhold til artikel 44, stk. 2, første afsnit, i forordning nr. 1782/2003 er landbrugsarealer, som anvendes til ikke-landbrugsaktiviteter, ikke støtteberettigede.

44 Forordningens artikel 2, litra c), definerer landbrugsaktivitet som produktion, avl eller dyrkning af landbrugsprodukter, herunder høst, malkning, opdræt af husdyr og hold af husdyr til landbrugsformål, eller bevarelse af jorden i god landbrugs- og miljømæssig stand som fastlagt ved henhold til samme forordnings artikel 5.

45 Den forelæggende ret har i denne forbindelse rejst spørgsmålet, om et landbrugsareal, som anvendes til såvel landbrugsaktiviteter som til ikke-landbrugsaktiviteter i den forstand, hvori udtrykkene er anvendt i artikel 44, stk. 2, første afsnit, er støtteberettiget.

46 Det skal imidlertid i det foreliggende tilfælde fastslås, at som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, blev de omtvistede arealer anvendt til landbrugsaktiviteter.

47 Når et landbrugsareal er genstand for en landbrugsaktivitet i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 2, litra c), i forordning nr. 1782/2003, er det således uden betydning med henblik på forordningens artikel 44, stk. 2, om denne aktivitet har et overvejende landbrugsmæssigt eller miljøbeskyttelsesmæssigt formål.

48 Det er på samme måde uden betydning for definitionen af landbrugsaktiviteter i den pågældende bestemmelse, at den kompetente nationale myndighed har givet anvisninger til landbrugeren. Dette gælder så meget desto mere som det følger af ordlyden af artikel 3 i forordning nr. 1782/2003, at ikke alene skal enhver landbruger, der modtager direkte betalinger, overholde de lovgivningsbestemte forvaltningskrav, der er omhandlet i bilag III til forordningen, og betingelserne for god landbrugs- og miljømæssig stand som fastlagt i henhold til artikel 5, men den kompetente nationale myndighed skal sørge for, at landbrugeren får en liste over de lovgivningsbestemte forvaltningskrav og de betingelser for god landbrugs- og miljømæssig stand, der skal overholdes.

49 Det følger af ovenstående bemærkninger, at artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 1782/2003 skal fortolkes således, at den ikke er til hinder for, at et areal er støtteberettiget, når arealet ganske vist også benyttes til landbrugsmæssige formål, men det overvejende formål består i landskabspleje og naturbeskyttelse. Den omstændighed, at landbrugeren er underlagt anvisninger fra naturbeskyttelsesmyndigheden, fratager i øvrigt ikke en aktivitet, som opfylder definitionen i nævnte forordnings artikel 2, litra c), dens karakter af landbrugsaktivitet.

Det tredje spørgsmål

50 Med det tredje spørgsmål ønskes det fastlagt, under hvilke betingelser et landbrugsareal kan anses for at være en del af bedriften som omhandlet i artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 1782/2003.

51 Den forelæggende ret ønsker særligt oplyst, om det for det første er en forudsætning for at anse et landbrugsareal for at være en del af en landbrugers bedrift, at landbrugeren råder over arealet i henhold til en forpagtningskontrakt eller en tilsvarende midlertidig overdragelse mod vederlag. Den forelæggende ret ønsker endvidere oplyst, om et areal, som overlades landbrugeren med henblik på anvendelse på bestemt måde og inden for et begrænset tidsrum i overensstemmelse med naturbeskyttelsesformålene, er en del af bedriften. Den forelæggende ret ønsker endelig oplyst, om et landbrugsareal kan anses for at være en del af bedriften, når landbrugeren er forpligtet til at tilvejebringe bestemte ydelser på arealerne og modtager en godtgørelse herfor.

52 Det skal for det første bemærkes, at i henhold til artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 1782/2003 er landbrugsarealer på bedriften støtteberettigede. Bedriften defineres i forordningens artikel 2, litra b), som alle de produktionsenheder, som landbrugeren driver, og som befinder sig på én og samme medlemsstats område.

53 Forordningens artikel 44, stk. 3, præciserer, at de parceller, der svarer til det støtteberettigede areal, som ledsager en betalingsrettighed, skal være til landbrugerens rådighed i en periode på mindst ti måneder.

54 Det skal således fastslås, at hverken artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 1782/2003 eller samme bestemmelses stk. 3 præciserer arten af den retlige relation, som ligger til grund for landbrugerens anvendelse af det pågældende areal. Det kan følgelig ikke udledes af disse bestemmelser, at de omhandlede parceller skal være til rådighed for landbrugeren i henhold til en forpagtningskontrakt eller en tilsvarende overdragelse.

55 I henhold til princippet om aftalefrihed kan parterne følgelig tilrettelægge den retlige relation, som ligger til grund for anvendelsen af de pågældende arealer. I mangel af bestemmelser om det modsatte kan parterne også frit bestemme, at arealerne stilles til rådighed uden økonomisk vederlag.

56 De kan på tilsvarende måde bestemme, at landbrugeren som vederlag for at få stillet arealerne til rådighed skal påtage sig at overtage kontingentbetalingen til erhvervsorganisationen.

57 Den forelæggende ret ønsker for det andet oplyst, om et areal kan anses for at være en del af bedriften, når landbrugeren pålægges visse begrænsninger for så vidt angår varigheden og arten af de aktiviteter, der tillades på arealet, som det er tilfældet for så vidt angår den kontrakt, som A. Niedermair-Schiemann har indgået med delstaten Rheinland-Pfalz den 12. november 1998.

58 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at som det fremgår af denne doms præmis 52, udgør et areal en del af landbrugerens bedrift, når landbrugeren råder over retten til at drive dem med henblik på udøvelsen af en landbrugsaktivitet.

59 Hverken forordning nr. 1782/2003 eller forordning nr. 795/2004 og nr. 796/2004 indeholder præciseringer vedrørende den nøjagtige rækkevidde af begrebet »produktionsenheder, som landbrugeren driver«, som findes i artikel 2, litra b), i forordning nr. 1782/2003.

60 Det fremgår af Domstolens faste praksis, at fastlæggelsen af betydningen og rækkevidden af udtryk, som ikke er defineret i EU-retten, skal ske efter deres normale mening i sædvanlig sprogbrug, idet der tages hensyn til den generelle sammenhæng, hvori de anvendes, og de mål, der forfølges med den lovgivning, som de udgør en del af (dom af 10.3.2005, sag C-336/03, easyCar, Sml. I, s. 1947, præmis 21 og den deri nævnte retspraksis).

61 Hvad angår enkeltbetalingsordningen indebærer begrebet drift — i modsætning til hvad ADD har anført i sit skriftlige indlæg — ikke, at landbrugeren har en ubegrænset råderet over det pågældende areal inden for rammerne af anvendelsen heraf til landbrugsmæssige formål.

62 Landbrugeren skal derimod i forhold til arealet have en tilstrækkelig autonomi med henblik på udøvelsen af sin landbrugsaktivitet, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at vurdere, henset til alle sagens faktiske omstændigheder.

63 Under omstændigheder som de i hovedsagen foreliggende er det bl.a. vigtigt, at landbrugeren ikke fuldstændig er underlagt den kompetente nationale myndigheds anvisninger. Landbrugeren skal således på trods af myndighedens anvisninger være i stand til at udøve en vis beslutningskompetence i forbindelse med driften af det pågældende areal.

64 I overensstemmelse med artikel 44, stk. 3, i forordning nr. 1782/2003 skal de støtteberettigede arealer i øvrigt være til rådighed for landbrugeren i en periode på mindst ti måneder.

65 I denne periode skal landbrugeren kunne anvende det omhandlede areal med tilstrækkelig autonomi til landbrugsaktiviteter, herunder bevarelse af jorden i god landbrugs- og miljømæssig stand i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 5 i forordning nr. 1782/2003.

66 Det er endvidere væsentligt, at de omtvistede arealer ikke er genstand for nogen landbrugsaktivitet udøvet af tredjemand i den pågældende periode. For at undgå, at flere landbrugere gør krav på de pågældende parceller som del af deres bedrifter, er det således nødvendigt, at disse arealer ikke i løbet af denne periode kan anses for at være del af andre landbrugeres bedrifter med henblik på enkeltbetalingsordningen.

67 Den forelæggende ret ønsker for det tredje oplyst, om et landbrugsareal kan anses for at være del af bedriften, når landbrugeren er forpligtet til at tilvejebringe bestemte ydelser på arealerne og modtager en godtgørelse herfor.

68 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at landbrugsbedriften i henhold til artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 1782/2003 består af agerjord og permanente græsarealer, som anvendes til en landbrugsaktivitet, som landbrugeren udøver med en vis autonomi.

69 Det skal ligeledes præciseres, at udøvelsen af landbrugsaktiviteten på de pågældende arealer skal ske i landbrugerens navn og for dennes regning, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at kontrollere.

70 Den omstændighed, at landbrugeren er forpligtet til mod vederlag at udføre bestemte opgaver for tredjemands regning, er i denne forbindelse uden betydning.

71 Tredje spørgsmål skal følgelig besvares med, at artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 1782/2003 skal fortolkes således, at

— det ikke er en forudsætning for at anse et landbrugsareal for at være en del af en landbrugers bedrift, at landbrugeren råder over arealet i henhold til en forpagtningskontrakt eller en tilsvarende midlertidig overdragelse mod vederlag

— den ikke er til hinder for, at et areal, som vederlagsfrit stilles til en landbrugers rådighed alene mod, at han overtager kontingentbetalingen til erhvervsorganisationen, med henblik på anvendelse på bestemt måde og inden for et begrænset tidsrum i overensstemmelse med naturbeskyttelsesformålene, anses for at være en del af bedriften, på betingelse af at landbrugeren er i stand til at anvende et sådant areal til landbrugsaktiviteter i en periode på mindst ti måneder med tilstrækkelig autonomi, og at

— den omstændighed, at en landbruger er forpligtet til at tilvejebringe bestemte ydelser for tredjemands regning og modtager en godtgørelse herfor, er uden

betydning for det pågældende areals tilknytning til landbrugerens bedrift, når arealet ligeledes anvendes af landbrugeren til udøvelse af dennes landbrugsaktiviteter i hans eget navn og for hans egen regning.

Sagens omkostninger

72 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

1) Artikel 44, stk. 2, i Rådets forordning (EF) nr. 1782/2003 af 29. september 2003 om fastlæggelse af fælles regler for den fælles landbrugspolitiks ordninger for direkte støtte og om fastlæggelse af visse støtteordninger for landbrugere og om ændring af forordning (EØF) nr. 2019/93, (EF) nr. 1452/2001, (EF) nr. 1453/2001, (EF) nr. 1454/2001, (EF) nr. 1868/94, (EF) nr. 1251/1999, (EF) nr. 1254/1999, (EF) nr. 1673/2000, (EØF) nr. 2358/71 og (EF) nr. 2529/2001, som ændret ved Rådets forordning (EF) nr. 2013/2006 af 19. december 2006, skal fortolkes således, at den ikke er til hinder for, at et areal er støtteberettiget, når arealet ganske vist også benyttes til landbrugsmæssige formål, men det overvejende formål består i landskabspleje og naturbeskyttelse. Den omstændighed, at landbrugeren er underlagt

anvisninger fra naturbeskyttelsesmyndigheden, fratager i øvrigt ikke en aktivitet, som opfylder definitionen i nævnte forordnings artikel 2, litra c), dens karakter af landbrugsaktivitet.

2) Artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 1782/2003, som ændret ved forordning nr. 2013/2006, skal fortolkes således, at:

— det ikke er en forudsætning for at anse et landbrugsareal for at være en del af en landbrugers bedrift, at landbrugeren råder over arealet i henhold til en forpagtningskontrakt eller en tilsvarende midlertidig overdragelse mod vederlag

— den ikke er til hinder for, at et areal, som vederlagsfrit stilles til en landbrugers rådighed alene mod, at han overtager kontingentbetalingen til erhvervsorganisationen, med henblik på anvendelse på bestemt måde og inden for et begrænset tidsrum i overensstemmelse med naturbeskyttelsesformålene, anses for at være en del af bedriften, på betingelse af at landbrugeren er i stand til at anvende et sådant areal til landbrugsaktiviteter i en periode på mindst ti måneder med tilstrækkelig autonomi, og at

— den omstændighed, at en landbruger er forpligtet til at tilvejebringe bestemte ydelser for tredjemands regning og modtager en godtgørelse herfor, er uden betydning for det pågældende areals tilknytning til landbrugerens bedrift, når arealet ligeledes anvendes af landbrugeren til

udøvelse af dennes landbrugsaktiviteter i han eget navn og for hans egen regning.

Underskrifter